

Szellemi tulajdonjog I. Szerzői jog: szoftver, adatbázis

Dr. habil. Grad-Gyenge Anikó
Tanszékvezető egyetemi docens
BME Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
grad-gyenge.aniko@gtk.bme.hu

Az előadás rövid áttekintése

- I. A szerzői jogi védelem általános sajátosságai, a funkcionális alkotások szerepe
- II. A szoftverek jogi védelméről
- III. Az adatbázis jogi védelméről

A funkcionális alkotások védelmének fejlődése

Az oltalom dilemmái az 1970-es években - mára eldőlték, de máig ható megközelítésbeli viták

USA - európai szabadalmi megközelítés különbsége (technika-fogalom eltérése)

patent approach/copyright approach/hybrid approach

Fontos szempont: befektető/vállalkozás védelmének elismerhetősége

Ma: a kikristályosodott oltalmi formák egyenként nem alkalmasak teljes körben a védelemre - körkörös védelem: titokvédelem, szerződések, kizárólagos jogok

A szoftver és az adatbázis gazdasági jelentősége

Szoftver- és adatbázis ipar eredményei:

- Bruttó hozzáadott értékben: 2,41%/5,50%
- Kibocsátásban: 1,48%/4,12%
- Foglalkoztatásban: 1,89%/4,88%
- Munkajövedelemben: 2,88%/8,23%

(Simon Dorottya: A szerzői jogi ágazatok gazdasági súlya Magyarországon 5. 2016.)

Szabadalom

-

Szerzői jog

Regisztrációval keletkezik (kevésbé az alkotóhoz kötött)	Alkotással keletkezik (jobban az alkotóhoz kötött)
Műszaki alkotás	Irodalmi, művészeti, tudományos alkotás
Új, feltalálói tevékenységen alapul, iparilag hasznosítható	Egyéni, eredeti szellemi tevékenység eredménye
Elsősorban anyagi érdekek biztosítása (innováció)	Morális és anyagi érdekek biztosítása (alkotás)
Erős korlátok (védelmi idő, jogkimerülés, szabad felhasználások, előhasználat, továbbhasználat)	Erős korlátok (szabad felhasználás, védelmi idő, jogkimerülés, közös jogkezelés)

A számítógéppel megvalósított találmányok szabadalmi oltalmáról röviden

Szt. 1. § (2) “nem minősül... találmánynak különösen (az) üzletvitelre vonatkozó terv, szabály, vagy eljárás, valamint a számítógépi program.

(3) A (2) bekezdésben felsoroltak szabadalmazhatósága csak annyiban kizárt, amennyiben a szabadalmat rájuk kizárólag e minőségükben igénylik.

Ld. még

- Green Paper on the Community Patent and the Patent System in Europe 1997 COM (1997) 314 final
- Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the patentability of computer-implemented inventions COM/2002/0092 final

A szoftver és az adatbázis jogi védelmének eszköztára (áttekintés)

1. A titokvédelem eszközei

- a. Szolgálati titok (munkaszerződés, megbízási szerződés keretében)
- b. Üzleti titok (elsősorban B2B viszonylatokban)
- c. Know-how (minden viszonylatban)

2. Szellemi tulajdonjogi védelem

- a. Szerzői jogi védelem
- b. Iparjogvédelem - szabadalmi oltalom

3. Szerződéses konstrukciók

- a. Vállalkozási szerződések
- b. Üzemeltetési szerződések
- c. Felhasználási/Licenciaszerződések
- d. Jogátruházó szerződések....és ezek vegyületei

II. A szoftver (jogi) fogalma

John Tukey (1958): elektronikus adatfeldolgozó berendezések (például számítógép) memóriájában elhelyezkedő, azokat működtető program.

USA Copyright Act (1980) **“utasítások sorozata, mely közvetve vagy közvetlenül számítógépben alkalmazva meghatározott eredmény létrehozását célozza”**.

EU Szoftver irányelv (1991): “a védelem a számítógépi programok bármely formában történő kifejezésére vonatkozik”

Szjt. (1999) “a számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció (a továbbiakban: szoftver) akár forráskódban, akár tárgykódban vagy bármilyen más formában rögzített minden fajtája, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is,”

A szoftver mint titok védelméről röviden

1. § (1) Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó, titkos - egészben, vagy elemeinek összességként nem közismert vagy az érintett gazdasági tevékenységet végző személyek számára nem könnyen hozzáférhető -, ennélfogva vagyoni értékkel bíró olyan tény, tájékoztatás, egyéb adat és az azokból készült összeállítás, amelynek a titokban tartása érdekében a titok jogosultja az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsítja.

(2) Védett ismeret (know-how) az üzleti titoknak minősülő, azonosításra alkalmas módon rögzített, műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, megoldás, tapasztalat vagy ezek összeállítása. (2018. évi LIV. törvény)

8. § (4) A munkavállaló köteles a munkája során tudomására jutott üzleti titkot megőrizni. Ezen túlmenően sem közölhet illetéktelen személlyel olyan adatot, amely munkaköre betöltésével összefüggésben jutott a tudomására, és amelynek közlése a munkáltatóra vagy más személyre hátrányos következménnyel járhat. A titoktartás nem terjed ki a közérdekű adatok nyilvánosságára és a közérdekből nyilvános adatra vonatkozó, törvényben meghatározott adatszolgáltatási és tájékoztatási kötelezettségre. (2012. évi II. törvény)

A szoftver szerzői jogilag releváns sajátosságai

- Funkcionális mű (nem esztétikai jelentősége van)
- Felhasználás jellemzően üzleti célú
- Műfelhasználás/műértékelés összemosódik
- Jellemző a kollektív alkotás
- Speciális a finanszírozás a szerzői művekhez képest (általában megrendelésre)

A szoftver, mint szerzői mű

1. § (1) Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

(2) Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása.
(...)

A szoftver, mint irodalmi mű?

+ WCT 4. Cikk, TRIPS 11. Cikk, USA-Magyar megállapodás II. cikk, 1.pont a)

1. A számítógépes programok a Berni Konvenció (1971) szerinti irodalmi művekként akár forrás kód akár tárgyi kód formában védettek.

Szjt. 1. § (2) bekezdés Ilyen alkotásnak minősül különösen: ...

c) a számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció (a továbbiakban: szoftver) akár forráskódban, akár tárgykódban vagy bármilyen más formában rögzített minden fajtája, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is,

Az egyéni, eredeti jelleg kritériuma

1. § (3) A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó **egyéni, eredeti jellege** alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítélettől.

Nem amiatt áll oltalom alatt, mert jól oldja meg a feladatot, hanem mert sajátosan (akkor is állhat védelem alatt, ha rosszul oldja meg, - jelentősége van a hibás teljesítésnél, esetleg mással való kijavíttatásnál)!

Egyéni, eredeti jelleg a funkcionális alkotásokban

“Az alkotás terének nagysága, ezáltal az egyéni, eredeti jelleg megállapítása műtípusonként eltérő kritériumrendszer mentén történik: a kifejezés védelme igazodik a tartalom és a műfajta sajátosságaihoz. ... A funkció és a kötöttségek nagymértékben szűkítik az egyéni eredeti jelleg kifejezhetőségének terét.”

“Ha az egyes tervezők a funkcionális elvárások figyelembevételével is egymástól eltérő eredményre juthatnak, a terv egyéni-eredeti jellegűnek minősül.”

“Nem állhatnak szerzői jogi védelem alatt senki javára azok a teljesítmények, amelyek mindenki számára szabadon hozzáférhetők, a különböző szakmai, technikai előírások, elvárások, általános kritériumoknak megfelelő alkotóelemek, sablonok.”

EUB C-406/10. SAS Institute Inc kontra World Programming Ltd.

“Sem a számítógépi **program funkcionalitása**, sem a számítógépi program keretében a program bizonyos funkcióinak a használata céljából alkalmazott **programnyelv és adatfájl formátum** nem minősül e program kifejezési formájának és ekként nem részesül szerzői jogi védelemben.”

EUB C-406/10., BH 1993. 545.

- **Dokumentáció** védett akkor is, ha a szoftver nem áll rendelkezésre (nincs készen, v. csak részleteiben)
- “...az előbbinek a megalkotása szükségképpen az utóbbinak a létrehozására irányul, de tényleges létrejötte nem előfeltétele a dokumentáció önálló szerzői jogi védelmének...”

A szoftver átírása más programnyelvre

Szjt. 58. § (2) A 4. § (2) bekezdésében foglaltakat alkalmazni kell a szoftvernek az eredeti programnyelvétől eltérő programnyelvre történő átírására is.

4. § (2) Szerzői jogi védelem alatt áll - az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül - más szerző művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van.

Interface nem védett, mint mű

1. § (6) Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.

58. § (1) Az 1. § (6) bekezdésében foglalt rendelkezést alkalmazni kell a szoftver csatlakozó felületének alapját képező ötletre, elvre, elgondolásra, eljárásra, működési módszerre vagy matematikai műveletre is.

T-201/04. Microsoft v. Sun Az interoperabilitásra vonatkozó információk közlésének és ezen információk felhasználása engedélyezésének az erőfölbőlényben lévő vállalkozás általi megtagadása sérti a versenyjogi szabályokat.

Nem szoftverként védett, kapcsolódó művek

Grafikus felület C-393/09. Bezpečnostní softwarová asociace - Svaz softwarové ochrany kontra Ministerstvo kultury.

“Valamely számítógépi program grafikus felhasználói felülete nem minősül a program bármely formában történő kifejezésének és nem részesülhet a számítógépi programok szerzői jogi védelmében. Azonban e felület szerzői jogi védelemben részesülhet, ha ez a felület a szerző saját szellemi alkotásának minősül.”

Honlap SZJSZT-08/2012 - Turisztikai honlap védelme

Adatbázis SZJSZT-12/2010 (szótár), SZJSZT-19/2009 (jogtár)

Betűfontok SZJSZT 20/2004., 38/2004. Fontok védelme

A szoftverfejlesztő, mint szerző

Szoftver Irányelv 2. cikk: természetes személy, azok csoportja, jogosultnak minősülő jogi személy (ha tagállam azt megengedi)

Szjt.: csak természetes személy

De az általános rendelkezésektől eltér:

58. (3) A szoftverre vonatkozó vagyoni jogok átruházhatók.

– piaci igények, pl. egyedileg megrendelt szoftver

30. § (1) Eltérő megállapodás hiányában a mű átadásával a vagyoni jogokat a szerző jogutódjaként a munkáltató szerzi meg, ha a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége.

Mi minősül átadásnak? 1/2011 - Száz leggazdagabb magyar

A szoftveren keletkező engedélyezési (vagyon) jogok

Általános szabályok: többszörözés, terjesztés, bérbeadás, átdolgozás
(terjesztési jog kimerülése: UsedSoft ítélet – 2012. július)

De! speciális kivételek – a szoftver felhasználójának érdekeit szolgálják

Kivételek 2 csoportja:

szerződésben kizárható kivételek

szerződésben ki nem zárható kivételek

A szoftver többszörözése, mint vagyoni jog

A számítógépi program bármely eszközzel és bármely formában, részben vagy egészben történő tartós vagy időleges **többszörözése**. Amennyiben a számítógépi program betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása szükségessé teszi az ilyen többszörözést, az ilyen cselekményhez szükséges a jogosult engedélye;

BH 2002.616 A számítógépi programnak a szabad felhasználás joga nélkül való megszerzése mástól másolás céljára, a szerzői vagy szerzői joghoz kapcsolódó jogok megsértését valósítja meg.

BH 2009.232 A nem ingyenes - a nem szabad felhasználás körébe tartozó - programnak az interneten elérhető ún. "Kalózszerverek"-ről - emelt díjas SMS-ek fejében - történő letöltése nem tekinthető jogszerű felhasználásnak, hanem olyan többszörözés, ami a jogtulajdonosnak hátrányt okozva a szerzői jogok megsértése bűncselekményét valósítja meg.

A szoftver átdolgozása, terjesztése, mint vagyoni jog

A számítógépi program **lefordítása, átdolgozása, feldolgozása** és bármely más módon történő **módosítása** - ideértve az eredeti programnyelvről más programnyelvre történő átírást;

A számítógépi program vagy másolatai bármilyen formában történő **nyilvános terjesztése**, beleértve a **bérbeadást** is. A program valamely példányának a jogosult által vagy az ő hozzájárulásával a Közösségen belül történő első eladása kimeríti az adott példány Közösségen belüli terjesztésére vonatkozó jogot, a számítógépi program vagy valamely másolata további bérbeadásának ellenőrzéséhez való jog kivételével.

C-128/11. Oracle v. UsedSoft

“valamely felhasználói licenc újraeladása esetén – ami magában foglalja a számítógépi programnak a szerzői jog jogosultja internetes oldaláról letöltött példányának újraeladását is –, amely licencet az említett jogosult eredetileg időbeli korlátozás nélkül és a műve említett példánya gazdasági értékének megfelelő díjazás megfizetése ellenében adta az első megszerzőnek, az említett licenc második megszerzője, valamint a licenc minden további megszerzője hivatkozhat az ezen irányelv 4. cikkének (2) bekezdése szerinti terjesztési jog kimerülésére, ebből következően azokat az ezen irányelv 5. cikke (1) bekezdésének értelmében vett jogszerű megszerzőknek lehet tekinteni, akiket megillet az utóbbi rendelkezés szerinti többszörözési jog.”

Kizárható kivétel az engedélyezési jog alól

Szjt. 59. § (1): Eltérő megállapodás hiányában a szerző kizárólagos joga nem terjed ki a többszörözésre, az átdolgozásra, a feldolgozásra, a fordításra, a szoftver bármely más módosítására - **ideértve a hiba kijavítását is - , valamint ezek eredményének többszörözésére annyiban, amennyiben e felhasználási cselekményeket a szoftvert jogszerűen megszerző személy a szoftver rendeltetésével összhangban végzi.**

Ok: használat közben felmerülő hibák, rendellenességek kijavítása,

De: feltételhez kötött és szerződésben ki lehet zárni (ld. üzemeltetési szerződések) !

Nem kizárható kivételek az engedélyezési jog alól - biztonsági másolat

59. § (2) A felhasználási szerződésben sem zárható ki, hogy a felhasználó **egy biztonsági másolatot** készíthessen a szoftverről, ha az a felhasználáshoz szükséges. (Ld. BH fent, C-166/15.)

“...bár a számítógépi program korlátlan használati engedéllyel ellátott példányának eredeti megszerzője jogosult e példányt és engedélyét egy későbbi vásárlónak eladni, az említett program biztonsági másolatát a jogosult engedélye nélkül e későbbi vásárlónak nem adhatja át, ha a példánynak a részére először átadott eredeti fizikai adathordozója megsérült, megsemmisült vagy elveszett.”

Nem kizárható kivételek az engedélyezés alól - tanulmányozás

59. § (3) Aki a szoftver valamely példányának felhasználására jogosult, a szerző engedélye nélkül is megfigyelheti és tanulmányozhatja a szoftver működését, továbbá kipróbálhatja a szoftvert annak betáplálása, képernyőn való megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása (i.e. többszörözése) során abból a célból, hogy a szoftver valamely elemének alapjául szolgáló elgondolást vagy elvet megismerje.

Nem kizárható kivételek az engedélyezési jog alól - dekompiláció az összekapcsolhatóság érdekében

60. § (1) A szerző engedélye nem szükséges a kód olyan többszörözéséhez vagy fordításához, amely elengedhetetlen az önállóan megalkotott szoftvernek más szoftverekkel való együttes működtetéséhez szükséges információ megszerzése érdekében, feltéve, hogy

a) e felhasználási cselekményeket a jogszerű felhasználó vagy a szoftver példányának felhasználására jogosult más személy, vagy az ő megbízottjuk végzi;

b) az együttes működtetéshez szükséges információ az a) pontban említett személyek számára nem vált könnyen hozzáférhetővé;

c) e felhasználási cselekmények a szoftvernek azokra a részekre korlátozódnak, amelyek az együttes működtetés biztosításához szükségesek.

... és a személyhez fűződő jogok

- Névfeltüntetés joga
- Nyilvánosságra hozatal
- Visszavonás joga
- Integritásvédelem

Ajánlott irodalom a szoftverek védelméhez általában

Faludi Gábor: A magyar szerzői jog közelítése az európai joghoz, in: Vékás Lajos (szerk.): Európai Közösségi jogi elemek a magyar magán- és kereskedelmi jogban, KJK-Kerszöv Budapest, 2001.

Dudás Ágnes: A szoftver szerzői jogi védelme, Iparjogvédelmi és Szerzői jogi Szemle, 2005. április, II. rész 2005. június, <http://www.hpo.hu/kiadv/ipsz/200504/01-dudas-agnes.html> és <http://www.hpo.hu/kiadv/ipsz/200506/01-dudas-agnes.html>

Gyertyánfy Péter (szerk.): A szerzői jogi törvény magyarázata, KJK-Kerszöv, Budapest, 2014.

Grad-Gyenge Anikó (szerk.): Kézikönyv a szerzői jog érvényesítéséhez <http://www.szerzoijogikezikonyv.hu/>

